

УДК 321.01(477)

Андрій Рибак

ЕВОЛЮЦІЯ ПОГЛЯДІВ ДІЯЧІВ ОУН 1940–1950-х рр. НА ПОЛІТИЧНИЙ РЕЖИМ МАЙБУТНЬОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ

© Рибак А., 2006

Висвітлено офіційну позицію та погляди окремих діячів Організації українських націоналістів на питання форм та принципів формування державної влади та взаємодії останньої з громадянами. Прослідуються дві концепції політичного режиму ОУН: починаючи від теорії “націократії”, розробленої в 1930-х роках і завершуючи переходом на демократичні засади формування представницьких органів та декларації безперешкодного функціонування елементів громадянського суспільства.

The article lights official position and looks of separate figures of Organization of the Ukrainian nationalists on the question of forms and principles of forming of state authority and co-operation of the last with citizens. An author traced two conceptions of the political mode of OUN: beginning from a theory “natiocracy” developed in 1930th and completing by transition on democratic principles of forming of representative organs and declaration of the unimpeded functioning of elements of civil society.

Постановка проблеми. Ідеологія організованого українського націоналізму все ще залишається недостатньо вивченим явищем. Це призводить до спотворення реальних ідей та думок оунівців, навішування ярликів, вкорінення негативних стереотипів. У той час, коли теоретичний рівень суспільно-політичної думки ОУН дає змогу не просто приділяти їй увагу, а й практично використовувати ідеї та здобутки. Одним з аспектів програм ОУН, який потребує більшої уваги науковців, є погляди на політичний режим держави. Діячі ОУН розкривали суть цієї проблеми, крізь призму переходу від спадку більшовицької держави до самостійної української. Такий стан ми фактично переживаємо сьогодні. Тому тему роботи вважаємо актуальною.

Аналіз досліджень. Праця, яка б безпосередньо висвітлювала зазначену проблему, нам не відома. Проте значний внесок у висвітлення теоретичної спадщини оунівців вніс дослідник С. Таран. Йому, зокрема, належать праці, присвячені аналізу державотворчих концепцій О. Бойдуника та М. Сціборського. Певну увагу на ідеологічних аспектах та програмних пошуках діячів ОУН зосереджував Г. Касьянов. Дослідник А. Русначенко у монографії “Розумом і серцем” теж висвітлює погляди оунівців на організацію влади майбутньої держави. Серед інших, слід виділити також праці таких дослідників, як К. Бондаренко, Д. Веденєєв, О. Вовк, М. Гнидюк, О. Лисенко. Вони приділяли велику увагу проблемам становлення українського націоналізму, впливу інших ідеологій, “демократизації” націоналізму, державі в теоретичних концепціях ОУН, значення Організації в контексті історії України тощо.

Мета роботи – розкрити позиції членів ОУН щодо джерел утворення органів державної влади, принципів взаємовідносин останньої з громадянами, сукупності способів, прийомів, методів її здійснення.

Теоретики ОУН шукали різноманітні моделі та конструкції організації владних відносин. Особливу увагу вони приділяли принципам реалізації взаємин „керування-підпорядкування”, взаємодії суспільства та органів влади, способам формування останніх, правам і свободам громадян, правовому статусу особистості. Тобто в сучасному розумінні зазначені вище питання та способи їх розв’язання вичерпують зміст категорії “політичний режим” держави.

Насамперед слід зазначити, що розуміння таких категорій, як “форма державного правління”, “устрій”, “режим” в документах ОУН не завжди відповідало їх дійсному значенню. Як у вишкільних та пропагандивних матеріалах, так і у працях членів ОУН форми устрою, режиму, правління визначались по-різному.

Аксіомою була думка, що відбудова самостійного державного життя як заключний етап національно-визвольної революції повинна здійснюватись, зважаючи на все ще існуючі загрози незалежності. Тому необхідними, на думку членів ОУН, є перехідні етапи і форми перебудови держави відповідно до вимог оборонної стратегії [2, с. 594–595].

І бандерівці (далі – ОУН(б)), і мельниківці – ОУН(м) сходились на тому, що “політичний лад” (саме таким терміном у переважній більшості документів вони визначали поняття політичного режиму) повинен узгоджуватись з зовнішніми та внутрішніми умовами розвитку держави та свідомості громадян.

У час боротьби й закріплення незалежної Української держави після її визволення, націоналізм висунув потребу “національної диктатури”, як перехідної фази [9, с. 14].

Спільною для груп А. Мельника та С. Бандери була позиція, що диктатура не може бути довготривалою формою державного режиму, оскільки переросте в деструктивне, нічим не виправдане, явище. Більше того, вона повинна бути легітимною та тривати лише до повного відновлення і стабілізації державного механізму й ліквідації загроз суверенітету. Після цього “устроєвою формою” буде „авторитарна націократична республіка під верховним керівництвом голови держави, сильною виконавчою владою й національним представництвом усіх верств у законодавчих установах” [13, с. 90, 112]. Отже, політичний режим, пропонований українським націоналізмом кінця 30-х – початку 40-х років ХХ ст., носив назву “націократія” – “суспільний лад, за якого владу в державі має нація”. Причому з центром ваги на виконавчих інститутах влади (глава держави, уряд) [4, с. 33].

Сучасна теорія політики розрізняє демократичний, авторитарний та тоталітарний режими. Аналіз праць діячів ОУН стосовно питання “націократії” дає змогу зробити висновок, що остання не підпадає під жоден з визначених режимів, а є специфічною формою, яка містить елементи усіх трьох.

Концепція суспільного устрою майбутньої держави, запропонована Організацією, була кардинально новою та несхожою на інші, до того часу існуючі в Україні. Не можна її назвати також запозиченою. Як з огляду на тісний зв'язок з українською дійсністю, так і враховуючи момент критики оунівцями поширених тоді демократичної, фашистської, нацистської, соціалістичної теорій суспільства. Отже, навіть не вдаючись до аналізу змісту теорій ОУН, вже сам факт новизни, оригінальності, а також завершеності “форми” дає змогу віддати належне теоретикам ОУН.

Провідна роль у розробці теорії “націократичного” режиму належить М. Сціборському. Під “націократією” він розумів владу нації в державі, яка опирається на організовану і солідарну співпрацю усіх “соціально-корисних верств”, об'єднаних відповідно до їх суспільних і професійно-виробничих функцій в представницьких органах державного управління [20, с. 8]. Серед діячів ОУН(б) найвагоміший вклад щодо питання “націократії” вніс Д. Мирон.

Основними принципами пропонованого режиму, взятими з різних оунівських джерел, можемо вважати: національний солідаризм, професійно-становий поділ, однопартійність, безкласовість, авторитаризм [26, с. 52]. Усі вони між собою тісно пов'язані. З одного часто впливає інший, і навпаки. На різних етапах державного життя переважають ті чи інші принципи в організації суспільства. Це дуже загальні риси явища, яке було деталізоване як в офіційних документах, так і в загальних працях.

Слід зазначити, що часто основною формою та змістом аргументації тих чи інших положень була критика ліберальних, демократичних принципів та традицій. Натомість, діячі ОУН пропонували свою систему організації суспільного та державного механізму.

Одним з найважливіших принципових питань, які визначали сутність “націократичного” режиму була проблема суспільної рівності громадян держави. Теоретики ОУН(б) вважали, що всі люди є рівними, коли йде мова про право на інтелектуальний та фізичний розвиток, здобуття освіти тощо. Тому український націоналізм, наголошували вони, дасть можливість проявити себе усім громадянам і ніхто не буде мати якихось привілеїв. Але разом з тим, оунівці ставили питання: чи всі люди є однаково корисні для суспільства та нації? Скажімо, невідомі автори статті, віднайдені в архіві, вважали, що ні. Оскільки не можуть бути рівними, наприклад, робітник, який чесно працює, виховує дітей, та якийсь ледар, розпусник, марнотратник. І, відповідно до різної суспільної користі громадян, вони повинні мати різні політичні права [14, с. 185]. В інших працях ми знаходимо думки, що вартість людини в суспільно-державному житті, і, відповідно набір свобод, буде визначати її “праця та характер” [12, с. 175].

Не вписувалась в рамки “націократичного” режиму також виборча система, де право голосу мають усі дієздатні громадяни. Оунівці вважали ідеали демократичних виборів та традиційного формування парламенту, з огляду на різну суспільну вагу людей, одними з найгірших. Аргументи була такими: право голосу без достатньої політичної свідомості широких мас призводить до хаосу політичних переконань, не завжди зрозумілих громадянам. Це використовують політики з метою приходу до влади, а потім не виконують волю населення. Але коли б навіть народні обранці дотримувались побажань виборців, то тоді б державою не керувала воля усього населення, а лише більшості, яка дуже часто є незначною, а меншість не мала б ніякого впливу на владу.

Невідомі автори документа “За ревізію деяких поглядів” вважали, щоб воля більшості дійсно була волею усього населення, то нація повинна “однаково думати, однаково відчувати, мати спільну волю”. А для цього

необхідне відповідне „національно-державницьке виховання”. Звідси висновок: загальні вибори неможливі без високої політичної зрілості народних мас. А досягнути цього рівня можливо лише через диктатуру націоналізму. Її першим завданням буде знищити всілякі погляди і думки, які будуть “шкідливі для нації” [6, с. 90].

Демократична виборча система, побудована на принципах загальних, прямих, рівних виборах, була предметом критики з різних позицій. Скажімо, один з провідних діячів ОУН(м) О. Бойдуник, аналізуючи її, дійшов висновку, що дуже часто 51 % голосів перемагає проти 49 %. Автор вважав, що це є звичайна диктатура “більшості” над “меншістю”, причому більшості на 2 %. А це можна назвати “диктатурою двох відсотків”. Далі О. Бойдуник запитує: Якщо може бути і є диктатура двовідсоткової більшості над меншістю, то чому не може бути навпаки? І не даючи відповіді, продовжує, що саме через це український націоналізм відкидає будь-яку диктатуру, окрім періоду визвольних змагань, та виходить із принципів інтересів усього суспільства і рівних прав громадян, які організовані у стани. Саме це він називає “національним солідаризмом”, як одним з принципів “націократії” [3, с. 60–64].

Отже, ще однією ознакою майбутнього режиму мав бути поділ суспільства на стани відповідно до професій чи занять, та формування останніми представницьких органів влади шляхом делегування своїх представників. Ця ідея була закладена в документах Великого Збору ОУН 1929 р. Щоправда, тоді вживалося поняття “виробничі верстви” [17, с. 10]. Далі в “Постановах Другого Великого Збору ОУН, що відбувся в квітні 1941 р.” йдеться про організацію суспільного життя на основі „поділу на рівні заняття й фахи та відповідно до цього виробничі та професійні організації” [16, с. 28]. У “Програмі ОУН” (1939 р.) зазначено, що всі верстви будуть об’єднані в професійно-станових організаціях відповідно до професій [15, с. 28]. Про становий поділ суспільства та формування органів влади на їх основі зазначалося і в “Програмі ОУН” 1947 та 1955 років [19].

Оунівці відстоювали думку, що станова “націократична” система дає рівні умови й шанси для всіх громадян займати найвищі суспільні й державні посади, мати вплив та брати участь в управлінні країною без огляду на походження та матеріальне становище. Цим, на думку Д. Мирона, принципово відрізняється “націократія” від демократії. Демократія віддає право вирішувати долю держави в руки “анонімної маси”, яка керується не інтересами всієї нації, а окремих партійних груп. В “націократії” критерієм оцінки людини і її прав є розмова чи фізична праця, а не приналежність до партії [13, с. 114].

Теоретично становий поділ суспільства та відповідно до цього формування усіх представницьких органів є можливими. Проте нез’ясованим залишається момент, хто буде визначати суспільну корисність людини, її відповідність поставленим критеріям? Очевидно, таку функцію мала б виконувати ОУН, а це вже несе небезпеку суб’єктивних оцінок. Ще однією проблемою, на нашу думку, є прагнення будь-якої групи до відстоювання передусім своїх інтересів. Навряд чи станові організації були б винятком з правил. Функціонально вони б не мали істотної різниці від політичних партій з усіма негативними наслідками.

Наступною ознакою “націократичного” режиму оунівці проголосили монопартійність. Тут аргументація зводилась ось до чого: суспільство буде безкласовим, тобто не може бути в майбутньому класових протистоянь, виразниками яких є політичні партії. Громадське й економічне життя населення проходить в рамках станових організацій. Через це не доцільне існування в Українській державі ворожих одна одній політичних партій [25, с. 132]. У такому суспільстві останні не лише не потрібні, а й не можливі. Бо організаторську роль партій перебирають на себе стани [25, с. 97].

Заперечуючи потребу партій в житті суспільства, програмні документи та праці діячів ОУН 30-х – початку 40-х років ХХ ст. водночас вказували, що єдиною існуючою політичною силою буде ОУН. Причому ніде не зазначалося, що вона буде діяти лише на час післяреволюційної диктатури, а потім припинить свою діяльність. Навпаки, їй відводилось місце єдиної спрямовуючої сили. А це дуже схоже на роль КПРС в СРСР, яку так критикували оунівці.

Незважаючи на розкол 1940 р. і поділ на “мельниківців” та “бандерівців”, суспільно-політична думка обох частин ішла в одному руслі. Можна погодитись з твердженням В. Маркуся, що “націократія” – це “колективістична теорія суспільства, де людина мала другорядну вартість” [10, с. 24].

Переломним став 1943 рік. Зміни в програмі ОУН(б), внесені її III Надзвичайним Великим Збором (серпень 1943 р.), стали точкою певних світоглядно-ідеологічних розходжень. Так, ОУН(м) залишились на позиціях станового поділу суспільства і відповідно формування представницьких органів влади на основі делегатів від станів. Нововведенням в програмах Організації 1947 та 1955 рр. були лише моменти визнання політичної опозиції, формування законодавчої влади з представників не лише станового, а й політичного життя. Проте детально не регламентувалося, що це за “політичне життя” і що собою являє “політична опозиція”? Безпосередньо про діяльність політичних партій у програмах ще не зазначалося [19].

Своєю чергою, нова програма ОУН(б) вже не містила положень про становий (чи виробничо-професійний) поділ. Іншим принциповим нововведенням, яке дає підстави говорити про відхід від теорії націоналізму 1930-х років, була теза, що “ідеалом нової суспільності є вільна людина”. Тобто людина стає найвищою категорією. Майбутній режим, за який боролася ОУН, названо вже не “націократією”, а спочатку “новим ладом” і згодом в “Уточненнях і доповненнях до програмових постанов...” (1950 р.) – “демократичним ладом”. Цей же документ декларував “свободу політичних і громадських організацій”, що рішуче заперечувалось всього два роки до цього [18, с. 99–112].

Ще один повоєнний краєвий документ “Резолюція членів ОУН” (1949 р.) чітко задекларував, що хоча Організація і внесла найбільший вклад у боротьбу, але не вважає себе упривілейованим чинником, і такою, що має право єдиного репрезентанта волі населення. Вона не прагне до монопольного становища в Україні [24, с. 142–153]. Отже, було відкинуто претензії на особливу привілейовану роль ОУН в державі.

Публіцисти вважали, що монопартійна система у державному житті не відповідає потребам повноцінного і здорового національного розвитку [11, с. 44]. Неодноразово звинувачений в авторитаризмі лідер Закордонних частин ОУН (далі – ЗЧ ОУН) С. Бандера у статті “До проблеми політичної консолідації” (1946 р.) писав: “В державній організації народу повинна бути політична диференціація і вільний розвиток політичних угруповань та здорова конкуренція між ними. Самі ж державні органи, виконуючи свої функції, повинні стояти на понадпартійних позиціях. В суверенній Українській державі потрібно гарантувати можливість для існування і розвитку політичних угруповань” [1, с. 28].

Загалом повоєнну позицію середовища ОУН(б) щодо питання багатопартійності можна окреслити так: намагатися уникнути появи великої кількості партій, але дати свободу їх утворення та діяльності. Оунівці вважали, що велика кількість партійних груп свідчить про “нездорову” суспільно-політичну ситуацію. Така багатопартійність доводить країну до розрухи через постійну зміну урядів та партійну боротьбу. Подібно трактувалось питання свободи діяльності політичних партій: кожна партія користується свободою, але остання має межі, за які не можна виходити. Ними є національні інтереси [5, с. 26].

Загалом усі групи ОУН(б) після війни задекларували, що суспільний устрій повинен бути побудований на демократичних засадах. Проте розуміли ці засади та глибину їх вкорінення в українську дійсність дещо по-різному.

Ставлення членів ОУН, які перебували в Україні, до проблеми політичного режиму було таким: за демократичний спосіб формування влади, права та свободи громадян, але демократія не може бути стихійною; держава має право втручатись у політичне життя народу та коригувати його зміст. Взагалі, зародження гуманістичних оунівських ідей саме в умовах гітлерівських та сталінських на Україні, а не за кордоном, є цікавим та неординарним фактом.

Після війни поняття демократії як способу формування влади та її значення для держави отримало по суті однакове трактування як в Україні, так і в середовищі ЗЧ ОУН. Діячі Організації вважали, що вона не є ідеалом, кінцевою метою, яку достатньо проголосити, а лише окресленими межами та свободами співіснування елементів суспільства, набором інструментів державної політики.

Еволюції у питаннях майбутнього державного режиму зазнало також середовище ОУН(м). Проголосивши майбутній лад “націократичним”, на початку радянсько-німецької війни суспільно-політична думка Організації вважала, що часи демократії, тобто вирішення суспільних справ найширшими масами населення, уже минули, бо засвідчили свою недовірливість. Суспільство потребує небагатьох, але сильних “мужів”, які б керували державою, бо історію творять не маси, а одиниці. Політична думка того часу також не відкидала можливість диктатури та авторитаризму в державі [8, с. 84].

Повоєнний період характеризується відходом від зазначених позицій. Ю. Пундик писав: “Досвід німецького і московського терору призвів до того, що ОУН відкинула тоталітаризм і стала на позиції “народоправства”. Він був переконаний, що влада повинна віддзеркалювати інтереси народу, а це можливо лише тоді, коли вона виходить з народу. В іншому випадку – влада стає узурпатором, який зможе втриматися лише силою [21, с. 115–118].

Проте слід зазначити, що до демократії ОУН(м) теж підійшла з рядом застережень. Загалом вони збігались з позиціями ОУН(б). Мельниківці вважали, що людина має права, але і обов’язки не порушувати прав інших та не зазіхати на державні інтереси. Тому в здоровому суспільстві людина повинна зрєктися деяких своїх свобод. Ю. Пундик висловив тезу: Кожна політична форма демократії є наслідком вікової еволюції та експериментування і ґрунтується на політичних традиціях та рівневі свідомості громадян [23, с. 7]. З такою думкою ми не можемо не погодитись – кожному періоду історії та народові притаманні своя форма та зміст демократизму.

Очевидно, що початком еволюції ОУН(м) слід вважати ще 1942 р., коли за ініціативою О. Ольжича було визначено своє ставлення до ролі й прав людини в суспільстві, прийнявши як революційне гасло: “Свобода народам! Гідність людини!” [22, с. 218]. Мельниківці трактували його так: обмеження суспільством свободи людини можливе лише настільки, наскільки не принижує гідність людини. Тому на противагу необмеженій ліберальній свободі протиставляється гідність – як точка опори, на якій врівноважуються потреби нації і права окремого громадянина [27, с. 179].

Поштовху подальшій демократизації ОУН(м) надав вже згадуваний О. Бойдуник. Його концепція “національного солідаризму” прийшла на зміну “націократії” М. Сціборського. Автор хоч і не відмовився від таких аспектів, як становий поділ суспільства, контроль держави над економічною та соціальною сферами, визнання пріоритету інтересів загалу над одиницею, але вже повністю погоджувався з потребою політичного плюралізму та участі партій у формуванні органів влади, впровадження демократичних прав громадян, реалізації принципу “стримань і противаг” органів влади тощо. Г. Касьянов назвав “солідаризм” О. Бойдуника своєрідною сумішшю станового егалітаризму, народництва та етатизму [7, с. 41]. Ця концепція по суті лягла в основу програми ОУН(м) 1947 р. та була закріплена Ідеологічною конференцією 1948 р.

Важливо, що О. Бойдуник залишив місце у своїй “солідаристичній” системі для політичних партій, наголошуючи при цьому, що політика – “окремий фах” і тому вимагає ґрунтовних знань та здібностей [27, с. 181].

Як згадує ще один публіцист-мельниківець Ю. Пундик, усвідомлення необхідності багатопартійності в середовищі ОУН(м) прийшло під час Другої світової війни, але Організація все ще була проти партійництва в час визвольних змагань [23, с. 61].

Отже, діяльність Організації українських націоналістів була не лише етапом збройної боротьби за незалежність України, а й черговим періодом розвитку суспільно-політичної думки України. Відповідно до націоналістичної доктрини, яка лежала в основі діяльності ОУН, теоретики Організації розробляли концепції політичного режиму майбутньої самостійної держави. Ідейна еволюція руху, яка проходили під час та після Другої світової війни призвела до перегляду програмних положень ОУН. Розроблений в 30-х роках ХХ ст. доктрині “націократичної” держави та відповідного авторитарного політичного режиму прийшла на зміну концепція “поміркованого” демократичного устрою та принципів функціонування державного механізму. “Інтегральний націоналізм” з проголошеною виключною роллю ОУН в суспільстві, запереченням загальних виборів та суспільної рівності людей був замінений “демократичним націоналізмом”. Новий режим мав ґрунтуватись на принципах багатопартійності, загальних прямих виборів, дотриманні всіх прав та свобод громадян з боку держави.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бандера С. До проблем політичної консолідації // *Перспективи Української Революції: Збірка творів.* – Дрогобич, 1998.
2. Бандера С. *Перспективи української національно-визвольної революції // Перспективи Української Революції: Збірка творів.* – Дрогобич, 1998.
3. Боярський П. *Українська внутрішня політика ОУН.* – Женева, 1947.
4. Вишкільний курс // *Державний архів Служби безпеки України (ДА СБУ).* – Ф. 13, спр. №376. – Т. 13.
5. *До питань стратегії і тактики української революції // ДА СБУ.* – Ф. 13, спр. №376. – Т. 7.
6. *За ревізію деяких поглядів // Центральний державний архів вищих органів влади і управління України (ЦДАВОВУУ).* – Ф. 3833, оп. 1, спр. №216.
7. Касьянов Г. *До питання про ідеологію ОУН: Аналітичний огляд.* – К., 2003.
8. Кир Д. *Вождь // ДА СБУ.* – Ф.13, спр. №376. – Т. 9.
9. Мардак С. *Деякі думки до техніки побудови держави // Розбудова держави.* – 1952. – Ч.1(5). – С. 14–17.
10. Маркусь В. *Півстоліття ОУН (1929–1979) // Сучасність.* – 1979. – №4.
11. Мірчук П. *За чистоту позицій українського визвольного руху.* – Лондон – Мюнхен, 1955.
12. *Начерк ідеолого-політичного вишколу (1940–1942 рр.) // ЦДАВОВУУ.* – Ф.3833, оп.1, спр. №255.
13. Орлик М. *Ідея і Чин України.* – К., 2001.
14. *Підставові засади націоналізму // ЦДАВОВУУ.* – Ф.3833, оп.1, спр. №255.
15. *Політична програма Організації Українських Націоналістів. Ухвалено II Великим Збором Українських Націоналістів у серпні 1939 року // Політична Програма й Устрій ОУН, 1940.* – 64 с.
16. *Постанова Другого Великого Збору ОУН, що відбувся в квітні 1940 року // ОУН в світлі постанов Великих Зборів, Конференцій та інших документів з боротьби 1929 – 1955: Збірка документів.* – Б.м., 1955. – 371 с.

17. *Постанови Великого Збору Організації Українських Націоналістів, що відбувся в днях 28.1. до 2.2.1929 р. // ОУН в світлі постанов Великих Зборів, Конференцій та інших документів з боротьби 1929–1955: Збірка документів. – Б.м., 1955. – 371 с.*

18. *Про уточнення і доповнення до програмових постанов Третього Надзвичайного Великого Збору ОУН (червень 1950 р.) // ОУН в світлі постанов Великих Зборів, Конференцій та інших документів з боротьби 1929–1955: Збірка документів. – Б.м., 1955. – 371 с.*

19. *Програма Організації Українських Націоналістів. Затверджена на III ВЗУН, 30.VIII. 1947. – Б.м., 1947. – 16 с. Програма і устрій ОУН. Затверджені Четвертим Великим Збором Українських Націоналістів в місяці серпні 1955 року. – Париж, 1955. – 62 с.*

20. *Проект Конституції, підготовлений М. Сціборським “Нарис проекту основних законів (Конституції) Української Держави” // Документи і матеріали з історії Організації Українських Націоналістів. – К., 2002. – 208 с. – Т.7.*

21. *Пундик Ю. Питання влади // У полум’ї дружнього слова: Зб. вибраних статей. – Париж, 1983. – 439 с.*

22. *Пундик Ю. Спроба розгляду проблем її ідеології українського націоналізму // У полум’ї дружнього слова: Зб. вибраних статей. – Париж, 1983. – 439 с.*

23. *Пундик Ю. Український націоналізм. – Париж, 1966. – 96 с.*

24. *Резолюція членів ОУН, що зібрались на надзвичайне зібрання 20 травня 1949 року // ДА СБУ. – Ф.13, спр.№376. – Т. 4.*

25. *Сагайда І. Великі питання. – Регензбург, 1947. – 135 с.*

26. *Світгляд українського революційного націоналізму // Державний архів Рівненської області. – Ф. Р-30, оп.2, спр.№16.*

27. *Таран С. Національний солідаризм О. Бойдуника // ОУН: минуле і майбуття. – К., 1993.*

УДК 316.442 : 32.001

Геннадій Шипунов

ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ ТРАНЗИТОЛОГІЇ ЯК НАПРЯМУ ПОЛІТИЧНОЇ НАУКИ

© Шипунов Г., 2006

Аналіз актуальних суспільно-політичних перетворень на пострадянському просторі, у тому числі і в Україні, зумовлює необхідність звернення до транзитології – напрямку політичної науки, що займається дослідженням переходу типів політичних режимів з одного якісного стану в інший. Враховуючи це, у роботі проаналізовано основні віхи становлення транзитологічного підходу до розуміння суспільно-політичних трансформацій, а також розроблений в його рамках методологічний інструментарій.

Analysis of topical social and political transformations on the post-soviet territory, including Ukraine, leads to the necessity of applying to transitology, which is a political study that deals with transition of political regimes from one quality condition to another. Thus this article analyses the main formation landmarks of transitological approach to understanding social and political transformations, also it examines methodological instruments developed within its framework.

Постановка і актуальність проблеми. Суспільно-політичні перетворення, які тривають в країнах Східної Європи та країнах пострадянського простору протягом останніх 15–17 років, з новою силою поставили перед політичною наукою такі питання: що спричиняє падіння авторитарних режимів, як відбувається цей процес, наскільки тривалим є шлях поставократичних суспільств до демократії та вільного ринку, і чи взагалі коректно говорити про демократичний вектор трансформаційних процесів як про єдино можливий? Іншими словами, динамічні соціально-економічні та політичні зміни, що відбулись в цих країнах протягом зазначеного періоду, надали таку кількість емпіричного фактажу, яка потребувала комплексного теоретичного осмислення, встановлення причинно-наслідкових зв'язків між тими чи іншими подіями та їхнього логічного обґрунтування. Усе це пропонує один із напрямів політичної науки – транзитологія.